

Jeanette Winterson

Atlas'ın Yüku

Türkçesi: Dilek Şendil

Yükü sırtlayan Deborah Warner'a...

Tortul kayaçlar uzun zaman dilimlerinde, tortu damarlarının deniz diplerinde üst üste birikmesiyle oluşur.

Bu yolla oluşan kayalarda genellikle ilk gelen tortunun en altta durduğu yatay tabakalar, yani katmanlar görülür.

Her tabakada, tortuların çöküşü sırasında ölen bitkilerle hayvanların fosilleşmiş kalıntıları vardır.

Tortul kayaç katmanları *bir kitabın sayfalarına* benzer, her biri güncel bir yaşamı belgeler. Ne yazık ki, belgeler hep *yarım* kalır. Her tortulaşma süreci, mutlaka tortuların birikmediği ya da var olan tortuların *aşındığı* yeni dönemlerle *kesintiye uğrar*. Katmanlar *kırılıp katlandıkça* damar dizilerini birbirinden ayırt etmek zorlaşır, hatta çok büyük jeolojik güçler katmanları tümüyle tersyüz edebilir; *dağ oluşumlarında* olduğu gibi...

Tortul kayaçların katmanları bir kitabın sayfalarına benzer...

Her birinde güncel bir yaşam yazılıdır...

Ne yazık ki, belgeler yarım kalmıştır...

Öyküyü Yeniden Anlatmak İstiyorum

Özgür insan kaçmayı hiç aklına getirmez.
Başlangıçta hiçbir şey yoktu. Ne mekân ne zaman. Evreni bana atsanız, tek elle yakalardım. Evren diye bir şey yoktu. Katlanmak daha kolaydı.

Bu mutlu hiçlik on beş milyar yıl kadar önce son buldu. Acayip bir zamandı, benim de bildiklerim kulağıma gelen radyoaktif fısıltılardan ibaret; sessizliğin içine atılmış koca bir çığlıktan geriye bir tek onlar kaldı.

İçinizde neler barındırılıyorsunuz? Ölüler. Zaman. İç dünyanıza yansıyan binyıllık ışık oyunları. Her geçen dakika, hepimizin içinde birkaç milyon potasyum atomu, radyoaktif çürümeye yenik düşüyor. Bu minik atom olaylarına güç veren enerji, yıldız büyüklüğünde bir bomba, yokluğu patlatıp varlığa çevirdiğinden beri potasyum atomlarının içinde durur. Potasyum da uranyum ve radyum gibi, sizi var eden süpernova patlamasının uzun ömürlü, radyoaktif nükleer atıklarından biridir.

Diğer bir deyişle, ilk ebeveyniniz bir yıldızdı.

O günlerde ortalık sıcaktan kavruluyordu. Eğer cehennem sevdiğimiz hayatın var olmadığı yerse, ora-

sı Cehennemdi. Sönmek bilmeyen ateşler ve volkanik işkenceler en derin korkular olarak içimize işlemiştir. Yarattığımız cehennemler, tanıştığımız cehennemlerdir. Cehennem var; *yoktu, yok, olamaz*. Bilim onu, yeryüzünün hayat başlamadan önceki hali diye adlandırır – yani Hadeyan dönem. Fakat hayat başlamıştı, çünkü hayat, çoğalma yeteneğinden ibaret değildir. Sivilleşmiş lav yayıntılarında ve krater kayalarında yaşam bulmaya can atıyordu hayat. *Olmanın ilk adımı, neredeyse, belki*. Venüs değil. Mars değil. Yeryüzü.

Yeryüzü Gezegeni hayata o denli susamıştı ki, onu elde etti.

Aradan birkaç milyar yıl geçince bir mucize oldu. En azından öyküyü değiştiren o beklenmedik olguyu ben böyle niteliyorum. Yeryüzü bakteriyel yaşam sürmekteydi ancak oksijen yoktu, o zamanlar oksijen ölümcül bir zehirdi. Derken, yeni bir bakteri türü olan *siyanobakteriler* ortaya çıktı ve kendince bir yıldız patlaması kuvvetinde sessiz bir devrim gerçekleştirerek fotosenteze başladı – fotosentezin yan ürünlerinden biri de oksijendir. Artık yeryüzünün yeni bir atmosferi vardı. Gerisini tarih yazar.

Aslında pek de öyle sayılmaz. Dağların çayırarda biten papatyalar gibi yükseliverdiği Kambriyen dönemin umut verici özelliklerini sıralayabilirdim veya denizyıldızları ve karındanbacaklılarla dolu, düşsel Silüriyen dönemden söz edebilirdim size. Yaklaşık 400 milyon yıl önce, ilk kara hayvanları yüzgeç ve pullarındaki tuzlu suları silkeleyip uçsuz bucaksız mercan kayalıklarıyla

kaplı ılık gölcüklerinden dışarı tırmandı. Triyas ve Jura dönemleri dinozorların çağıdır, bu etkili cinayet silahları karabasan gibi her yana çökmüştü. Sonra, üç ya da dört milyon yıl önce, yepyeni, şüpheli bir tür çıkageldi – şu gelen de ne, mamut ile insan arası bir şey mi?

* * *

Yeryüzü şaşırmişti. Kendine hep garip ve değişik gelirdi zaten. Bir adımdan sonra hangi adımı atacağını asla önceden kestiremezdi. Sıradaki mucizeyi asla tahmin edemezdi. Riske, rastlantısallığa, piyangoda kazanma olasılığına bayılırdı. Biz unutturuz, ama o, bizim kanıksadığımız şeyin bir başarı öyküsü olduğunu hiç unutmadı. Başarısızlıklar gözden kaybolup gitmişti. Böyle gün gibi açık ve kaçınılmaz görünen bu gezegen, aslında piyangodan çıkan büyük ikramiyedir. Yeryüzü de üzerinde kazanan numaranın yazılı olduğu mavi küre.

Bir liste yapın. Çevrenize bakın. *Kaya, kum, toprak, meyve ağaçları, güller, örümcekler, sümüklüböcekler, kurbağalar, balıklar, sığırlar, atlar, yağan yağmur, günışığı, siz ve ben.* İşte adına hayat dediğimiz büyük deney. Bundan daha beklenmedik başka ne olabilir?

Yaşanmış bütün öyküler burada, alüvyonların, fosillerin içine saklanmış. Dünyanın kitabı her yerde açılır, kronoloji yöntemlerden yalnızca biri, üstelik en iyisi de değil. Saatler zamanı göstermez. Radyoaktif kaya saatleri, içimizde bükülmüş DNA ipliği bile zamanı ancak bir masal gibi anlatabilir.

Evren bir bomba gibi patladığında, bomba gibi geri sayıma da başlamıştı. Yüz milyon yıl kadar sonra, güneşimizin söneceğini, arkasından bütün ışıkların karacacağını ve artık okurken bizi aydınlatacak ışık olmayacağını biliyoruz.

“Bana zamanı anlat,” dersiniz. Aslında, “Bana bir öykü anlat,” diyorsunuzdur.

İşte size, sesini susturamadığım bir öykü.